

Kundalaste kakssada kooliaastat

LEMBIT ANDRESEN, pedagoogikadoktor

Kunda ümbruse elanikud hakkasid haridust saama juba kahe aastaja eest. 1786 asutati Kunda küllasse esimene rahvakool. Toonase maa soola kohta pole meieni jõudnud täpsemat teavet, kuid arhiivandmed kinnitavad, et 1818. aastal õpetas seal vabatalupoeg, kelle nime paraku ära ei märgita. Kui kogu Virumaal kehtestati üldine koolikohustus, ehitati vana koolitoa asemele uus ja suurem paekivist hoone. Maja sai valmis 1864. aastal. Ta asus Kunda ja Malla mõi-

sate vahelise tee ning Kalvi ja Kunda küla tee ristumiskohas. (Nüüd on maja varemeis.) Algul õpetas lapsi Georg Blum, seejärel Peeter Schmidt ja Georg Rõõmusoks. Kundas anti hea algharidus; sealt mindi edasi tarkust nõutama Rakveresse ja kaugemalegi.

Tsemenditehase rajamisega (1870—1872) suurenes külakooli õpilaste arv järsult, küündides 1892—1893 seitsmekümne seitsmeni. Vaimuvalgust ootas aga veel poolsada töölislust. Avada tuli uus kool.

1895. aasta novembris alustaski tegevust vabrikukool üheklassilise ministeeriumikooli õppekava alusel. Esimene õpetaja Johann Thomson on algusaasta olusid kirjeldanud nõnda: «... Saatus juhtis minu siis Wiru randa, Kundasse. Seal tegi wabriku walitsus mulle ülesandeks wabriku kooli asutamise. Hakkasin kohe ülesannet teostama. Pea olid õpilased koos. Töö algas väga wiletsas olukorras. Klassituba oli küll suur, walge ja alati hästi köetud, kuid koolilaudade asemel olid ainult lihtsad pingid ja lauad. Tahwli aset täitis must plekist tsilindri kujuline ahi. Koolitööst wabal ajal töötasin kooliplaani kallal. Kewadi-seks sessiooniks sai see walmis ja wabriku walitsus wõis selle sisse anda Riia kuraatorile. Et see seletatud wilets kord mind ei rahuldanud, ja kuna ei olnud loota asja paranemist, siis saatsin wabriku walitsusele ultimaatumi, kus ma nõudsin, et muretsetaks wiibimata: 1) tahwel, 2) tarwilikud koolipingid, ja 3) wajalised kaardid kui ka raamatud. Kui aga wabriku walitsus ei teinud midagi, waid igno-

reeris mind, pöörasin ma Kundale selja...»

Pärast esimese koolmeistri lahkumist hakkas Kundas tööliste lapsi õpetama Tartu Õpetajate Seminari kasvandik Jaan Speek. Tsaarivõimu kukutamise järel avati alevi lastele lühikeseks ajaks oma algkool, kuid see suleti juba 1920. aastatel. Alevivalitsus otsustas püstitada endise kolme klassiruumiga koolimaja asemele kuueklassilise algkooli vajadustele vastava hoone. Ürituse toetamiseks asutati Kunda Noorsoo Kasvatuse Selts. 1926 algas rahvamaja saali ehitamine, seejärel võeti käsile koolihoone. Igati ajakohane maja jõudis katuse alla 1934. aastal. Õpetegevust alustati 7 koolmeistri ja 218 lapsega. 1947. aasta sügisel muudeti Kunda kool keskkooliks (Tisleri-nim. Keskkool). Tsemenditehase laiendamisega kasvas elanike arv, taas läks tarvis suuremat maja. 1960 tehti ehitamisega algust ning kaks aastat hiljem kolitigi vanast üle uude, nüüd juba viiendasse koolihoonesse, kus jagus kohti 1040 lapsele. Vanad ruumid jäid vene

õppekeelega 8-klassilise kooli kasutada. Tänapäeval asub Kundas veel Tallinna Ehitus- ja Mehaanikatehnikumi Kunda filiaal ja laste muusikakool.

Kunda kooliga seostuvad mitmed Eestimaa kultuuri- ja teadusloost tuttavad nimed. Kunda-Malla vallas, endises Siberi külas sündis koolimees ja kirjanik Jüri Parinbak (1892—1941), hilisema nimega Parijõgi. (Muide, Kunda jõge kutsutakse kirjaniku sünnikoha juures Parijõeks.) Kohalikus koolis õppis ka üks vanemaid eesti keemikuid ja tehnolooge, kauaaegne Tartu ülikooli professor Michael Wittlich (1866—1933). Samast kandist on pärit kaks venda, mainekas astronoom Ernst Opik (1893—1985) ning paleontoloog Armin Opik (1898—1983). Kunda vallas möödusid kirjandusteadlase Mart Lepiku (1900—1971) noorusaastad. Kohaliku algkooli lõpetas hilisem meditsiini-doktor, Tartu Riikliku Ülikooli professor Vootele Maipalu (1928—1974).